

ALE FERMENT!

VERONIKA SZWEJK
MIKOŁAJ BATOR

KISZONKI, ZAKWASY
I PRZEPISY NA DANIA
WSPIERAJĄCE TWÓJ
MIKROBIOM

ALE FERMENT!

ALE FERMENT!

KISZONKI, ZAKWASY
I PRZEPISY NA DANIA
WSPIERAJĄCE TWÓJ
MIKROBIOM

VERONIKA SZWEJK
MIKOŁAJ BATOR

JEDNYMSŁOWEM
znak

Kraków 2024

Książkę tę dedykuję mikrobiocie – niezwykłemu ekosystemowi mikroorganizmów, które zamieszkują nasze ciała i są niezbędne dla naszego dobrostanu.

Mikrobiota jest cichą bohaterką, która wspiera układ odpornościowy oraz trawienie i wpływa na samopoczucie.

Veronika

SPIS TREŚCI

WSTĘP	11
ROZDZIAŁ 1: NAUKOWE SPOJRZENIE NA FERMENTACJĘ	22
ROZDZIAŁ 2: CZY MOŻEMY ŻYĆ 120 LAT?	34
O długowieczności, kiszonkach i szczęściu z lekarzem Krzysztofem Majdyło	
ROZDZIAŁ 3: OCET, ŻOŁĄDEK I SPÓŁKA	48
czyli jak odpowiednie zakwaszenie wpływa na nasz organizm	
ROZDZIAŁ 4: NIEZBĘDNIK DOMOWEJ FERMENTACJI	56
czyli od czego zacząć	

WIOSNA

Zakwas z buraków	76
Wytrawny toast na zdrowie!	
Kimchi, czyli co?	80
Kiszona kapusta z Dalekiego Wschodu	
Kiszone cytryny	84
<i>Last minute</i> do Marakeszu	
Ogórki kiszone z miodem lipowym	88
Słodko-kwaśny romans	
Biała rzodkiew w kurkumie	92
Złote krążki z imbirem	
Kiszone domowe shiitake	96
Żywy dowód na to, że wszystko można kisić	
Zakwas jabłkowy z imbirem	100
Stary jak świat pomysł na izotonik	
Małosolne nowalijki	104
Kto pierwszy, ten lepszy!	
Ekspresowe kiszone kiełki rzodkiewki	108
Naturalne <i>superfoods</i>	
Ocet jabłkowy	112
Eliksir rzymskich wojowników	
Różowy kalafior z buraczkami	118
Najlepszy przyjaciel humusu	
Pelustka	122
Jak marynowane płatki kwiatów	
Fuczki – placki z kiszoną kapustą	126
Kresowy <i>comfort food</i>	

LATO

Kombucha truskawkowa _____	132
<i>Szampan z japońskimi korzeniami</i>	
Idealne ogórki małosolne _____	140
<i>Sen nocy letniej</i>	
Chłodnik z ogórków małosolnych z młodymi ziemniakami _____	144
<i>Babcia woła na obiad!</i>	
Kiszone młode cebulki i młody czosnek _____	148
<i>Białe złoto z warzywniaka</i>	
Kiszone papryczki jalapeño _____	152
Letnia paella z bobem _____	156
<i>Rendez-vous z kiszoną cytryną</i>	
Młoda kapustka krótko kiszona _____	160
<i>Najlepiej smakuje jedzona palcami</i>	
Różowy ocet _____	164
<i>To, co najlepsze z truskawek</i>	
Kiszone buraczki ćwikłowe _____	168
Pa kimchi _____	172
<i>Kiszonka z zielonej cebulki</i>	
Kiszone papryczki _____	176
<i>Domowy sos tabasco</i>	
Fasolka szparagowa w tempurze z zakwasu buraczanego _____	180
<i>Frytki Barbie od Antoniny Kolo</i>	
Majonez koreański _____	184
<i>Kolejne wcielenie kimchi</i>	

JESIEŃ

Korzenny oxymel _____	190
<i>Antybiotyk bez recepty</i>	
Ziołowy winegret _____	196
<i>który podkreści każdą sałatkę</i>	
Kiszona kapusta z marchewką i kminkiem _____	200
<i>Soczyście i obficie</i>	
Chrupiące kiszone rzodkiewki _____	204
Doskonałe ogórki _____	208
<i>Kiszony obiekt pożądania</i>	

Kimchi buraczkowe _____	212
Nowe wcielenie buraka z imbirem i czosnkiem	
Winogrona kiszone ze śliwkami _____	216
Miłość do kiszenia ci wszystko wybaczy	
Kaszotto gryczane z borowikami i kimchi _____	220
Kiszone pomidory _____	224
Esencja szczęścia	
Pomidorowa z podkiszonych pomidorów _____	228
<i>Remake</i> włoskiego klasyka	
Pajda z roślinnym smalczykiem i kiszonymi warzywami _____	232

ZIMA

Ona temu winna _____	240
czyli soczysta kapusta czerwona z jabłkiem	
Pieczony camembert z kiszonymi burakami w miodzie _____	244
Jak wykorzystać buraki z zakwasu w nurcie <i>less waste</i>	
Chutney z kiszzonego chrzanu z miodem _____	248
Kwas chlebowy z suszoną morelą _____	252
Wiecznie żywy napój	
Kremowy serek roślinny z kiszonych nerkowców _____	256
Zakwas owsiano-ryżowy na chleb od Misy Mocy _____	260
Bezglutenowy chleb gryczany od Misy Mocy _____	264
Kiszony topinambur _____	266
Złoto, które czeka tuż pod ziemią	
Żytni zakwas _____	270
Solidna baza dobrej zupy	
Sycący żurek z chrzanowym chutneyem i grzybami _____	274
Koreańska wersja kapuśniaku _____	278
czyli rozgrzewająca zupa kimchi	
Napar do poduszki z kiszoną cytryną, miodem i jałowcem _____	282
ZAKOŃCZENIE I PODZIĘKOWANIA _____	289
BIBLIOGRAFIA _____	297
INDEKS _____	298

Rozdział 2

CZY MOŻEMY ŻYĆ 120 LAT?

O DŁUGOWIECZNOŚCI,
KISZONKACH I SZCZĘŚCIU
Z LEKARZEM
KRZYSZTOFEM MAJDYŁO

W swojej podróży w poszukiwaniu zdrowia spotykam pasjonatów i lekarzy, którzy oddali serce temu, co robią. Wśród nich jest jeden, którego bez cienia przesady mogę nazwać medykiem z powołania. Jego zaangażowanie, wiedza, oddanie pacjentom i ogrom empatii sprawiają, że tysiące ludzi dokonują ważnej życiowej zmiany.

Krzysztof Majdyło patrzy na organizm w sposób holistyczny, integracyjny. Nie ogranicza się tylko do leczenia objawów, ale szuka przyczyn problemów zdrowotnych, skupiając się na ogólnym dobrostanie pacjenta. Podczas rozmowy z nim poruszam temat funkcjonowania układu trawiennego, wpływu diety przeciwzapalnej i kiszonek na organizm i psychikę.

I Veronika: Często wspominasz o zasadzie „z życia życie”, która ma bezpośredni wpływ na nasz wewnętrzny dobrobyt. Co to dokładnie oznacza?

I Krzysztof: W biologii istnieje podstawowa zasada – z życia życie. Zasada ta mówi, że życie rodzi życie. Bazując na tym stwierdzeniu, można powiedzieć, że kiedy spożywamy żywe, nieprzetworzone jedzenie, inwestujemy w swój dobrobyt i witalność. To, co jemy, jest nie tylko budulcem, ale również informacją dla naszego ciała. Ta zasada dotyczy także fermentowanej żywności. Kiszonki to coś więcej niż tylko suma wartości odżywczych, mikro- i makroskładników. Fermentacja to rezultat życia drobnoustrojów, to proces zachodzący dzięki aktywności mikroorganizmów, proces, który poprawia funkcjonowanie przyjaznych bakterii zamieszkujących nasze jelita.

Jedzeniem przemawiamy do własnego organizmu, do jego genów i procesów metabolicznych. Jeśli to jedzenie jest dobre, ciało ma więcej energii. Układ odpornościowy lepiej działa. Jedzenie „nadaje komunikat”, który nas zmienia. Byłem zszokowany, gdy dowiedziałem się, że łańcuchy

DNA roślin, które jemy, trafiają następnie do naszej krwi. Nie wiemy jeszcze, jaki efekt wywiera pochodzący z pokarmu, niosący informację roślinny DNA, ale nie zdziwię się, jeśli okaże się, że wielki.

W innych przypadkach wiemy jednak doskonale, jak rośliny i ich poszczególne składniki wpływają na nasze geny.

W naturze występuje substancja pochodzenia roślinnego o nazwie resweratrol, która aktywuje geny długowieczności i jest związana z tzw. paradoksem francuskim. Francuzi pomimo popełniania wielu błędów dietetycznych żyją statystycznie dłużej, niż – zdaniem naukowców – powinni. Stoi za tym właśnie resweratrol zawarty w czerwonym winie, którego Francuzi spożywają dość dużo. Szczególnie bogaty w ten składnik jest szczep winogron pinot noir.

Innym przykładem roślinnej cząsteczki wpływającej pozytywnie na nasz organizm jest kurkumina. Ta niesamowita substancja zawarta w indyjskiej kurkumie gasi stany zapalne i zatrzymuje proces powstawania nowotworów. Polecam spożycie kurkuminy każdemu, a szczególnie osobom z onkologicznych grup ryzyka, np. z mutacjami BRCA1 czy BRCA2. Takich dobroczynnych cząsteczek pochodzenia roślinnego, które niosą informacje istotne dla naszych genów i procesów metabolicznych, jest o wiele więcej.

Jeśli świadomie podchodzimy do tego, co jemy, możemy sformułować konkretne komunikaty dla naszych organizmów – możemy mówić do nich, jak być zdrowym, jak utrzymać pełną sprawność i osiągnąć długowieczność. Nasze jedzenie nie zawiera wyłącznie substancji odżywczych, ale również prawdziwy arsenał do walki z naszymi przeciwnikami. Na fasadzie historycznej zbrojowni

ZAKWAS Z BURAKÓW

WYTRAWNY TOAST NA ZDROWIE!

1. Przygotuj solankę: w osobnym naczyniu rozpuść sól w wodzie.
2. Buraki umyj i obierz ze skórki, odetnij ogonki. Poszatkuj na mandolinie na plastry o grubości 3–4 mm.
3. Ziola zawiń w gazę lub pieluchę tetrową. Tak uformowaną sakiewkę utóż na dnie stoja wraz z czosnkiem.
4. Naczynie wypełnij pokrojonymi burakami – układaj plastry ciasno, jeden przy drugim, a następnie zalej całość solanką. Dociśnij warzywa talerzykiem oraz/lub kamieniem tak, aby nie wyływały na powierzchnię.
5. Stój postaw w zacienionym i spokojnym miejscu w temperaturze około 18°C.
6. Po kilku dniach fermentacji sprawdź, czy na powierzchni płynu nie pojawiła się szuma (piana); jeśli tak się stało, ściągnij ją metalową łyżką. Ważne, aby łyżka została wyparzona przed włożeniem do zalewy.
7. Po mniej więcej 2 tygodniach możesz przelać płyn ze słoika do oddzielnego naczynia przez drobne sitko.
8. Tak odfiltrowany płyn przelej do szklanych, wyparzonych butelek i porządnie je zakręć.
9. Butelki zostaw na dobę w temperaturze pokojowej, a następnie przetóż do lodówki, aby zatrzymać proces kiszenia.
10. Z czasem zakwas może zacząć musować lub gazować (świadczy to o pracy dobrych bakterii), dlatego uważaj w trakcie otwierania butelek. Polecamy otwierać je nad zlewem.

Liczba porcji

6 butelek po 500 ml

Składniki

3 kg buraków podłużnych
1 duża główka czosnku, przekrojona na pół
10 ziaren ziela angielskiego
4 liście laurowe

Solanka

4 l wody
40 g soli kłodawskiej

Niezbędnik

garnek gliniany (lub słoje)
z szerokim otworem o pojemności 10–15 l
mandolina (szatkownica)
czysta, nowa pielucha tetrowa lub gaza
duży ceramiczny talerz o średnicy słoja do fermentacji
wyparzony kamień (otoczak)
o wadze około 2 kg
drobne sitko

KISZONE CYTRYNY

LAST MINUTE DO MARAKESZU

1. Cytryny wyparz w dużej misce, zalewając je wrzątkiem na 2 minuty.
2. Ponacinaj cytryny na obu końcach na krzyż na głębokość około 3 cm.
3. Zasymp cytryny w dużej misce szklanką soli i dokładnie je nią natrzyj. Używaj do tego rękawiczek jednorazowych. Dokładnie wcieraj sól w skórę cytryny i nacięcia.
4. Tak przygotowane cytryny przełóż wraz z resztkami soli do worka fermentacyjnego na 2 dni i przechowuj w ciemnym, suchym miejscu o temperaturze 17–22°C.
5. Po 2 dniach przełóż cytryny z worka do miski i przekrój każdą z nich wzdłuż na pół.
6. Przygotuj solankę: w osobnym naczyniu rozpuść sól w wodzie.
7. Połówki cytryn ciasno utóż w słoikach, dociskając wnętrza owoców do ścianki naczynia, a następnie słoiki zalej płynem do pełna i zakręć.
8. Przechowuj w ciepłym i zacienionym miejscu przez 2–3 tygodnie. Po tym czasie cytryny są już gotowe.

Liczba porcji

4–5 słoików po 900 ml

Składniki

2 kg małych cytryn z cienką
skórką (wybierz te z ekologicznych upraw)

1 szklanka soli kłodawskiej

Solanka

2 l letniej wody

2 łyżki soli kłodawskiej

Niezbędnik

4–5 litrowych słoików z przykrywką

worek do fermentacji

FUCZKI – PLACKI Z KISZONĄ KAPUSTĄ

KRESOWY COMFORT FOOD

1. Jajka wbij do małej miski, dodaj mąkę i roztrzep.
2. Do dużej miski wrzuć wszystkie warzywa oraz koperek, dodaj jaja roztrzepane z mąką, dopraw pieprzem. Opcjonalnie dodaj pozostałe przyprawy.
3. Na patelni rozgrzej masło ghee i olej.
4. Dużą łyżką wykładaj masę na rozgrzany tłuszcz, formuj placki o średnicy około 8 cm. Staraj się, aby były dość grube – dzięki temu nie będą się rozpadać.
5. Smaż placki z obu stron na złoty kolor.

Liczba porcji

około 10 placków

Składniki

500 g kiszonej kapusty, odcisniętej z soku i posiekanej na niewielkie kawałki
 1 obrana mała cebula, pokrojona w drobną kostkę
 500 g obranych ziemniaków, startych na tarce o dużych oczkach i odcisniętych z wody
 1 łyżka posiekanego świeżego koperku
 50 g masła ghee
 4 jajka
 3 łyżki mąki pszennej
 100 ml oleju rzepakowego
 1 łyżeczka ziaren kminku
 1 łyżeczka suszonego majeranku
 szczypta pieprzu

Niezbędnik

duża patelnia z nieprzywierającą powłoką
 tarka o dużych oczkach

Truskawkowy ocet, pachnące orientem kimchi, aromatyczna kombucha, chrupiące kiszone rzodkiewki, klasyczny zakwas z buraka z korzennym twistem, aksamitny zakwas owsiano-ryżowy...

Kisić można prawie wszystko i przez cały rok!

Kiszenie przemienia warzywa i owoce w najlepsze *superfoods* – poprawiające zdrowie, samopoczucie i wygląd. Wprowadzając kiszonki i zakwasy do codziennej diety, wspierasz swój mikrobiom i wspomagasz dobrostan.

A co przyrządzić z samodzielnie przygotowanych kiszzonek?

Wybór jest ogromny: paella z bobem i kiszonymi cytrynami, fasolka szparagowa w buraczanej tempurze, pieczony camembert z kiszonymi burakami w miodzie czy zupa z podkiszonych pomidorów, a do kanapek kremowy serek z kiszonych nerkowców albo ogórki kiszone z miodem lipowym. (Pst! To dopiero początek!)

WPROWADŹ MAGIĘ FERMENTACJI DO SWOJEJ KUCHNI!

To fascynująca książka dla wszystkich miłośników kuchni i zdrowego odżywiania.

PROF. DR HAB. N. MED.
EWA STACHOWSKA

„Jesteś tym, co jesz” idealnie pasuje do tej książki. Veronika i Mikołaj pokazują, jak jakością pożywienia można realnie podnieść jakość życia. I robią to przepięknie.

PRZEMEK STAROŃ

VERONIKA SZWEJK I MIKOŁAJ BATOR – współzałożyciele największej ekologicznej manufaktury kiszzonek w Polsce, dzięki którym kimchi, kombucha i zakwas z buraków zadomowiły się na dobre w diecie Polaków i stały się elementem stylu życia. Stworzyli książkę, która pozwoli ci poznać wszystkie tajniki zdrowej fermentacji.

ISBN 978-83-836-7119-2

9 788383 671192 >

E-book dostępny na
woblink.com

znak
KSIĘGARNIA